

arra érdemes vívmányait is, arról nem beszélve, hogy az írott nyelv magyarázó és kiegészítő funkcióját egyre inkább új jelképrendszer bevezetésével kellene megoldani. Nem szabad a priori hitelt adni azoknak az álláspontoknak sem, melyek szerint a képregény elsődlegesen elbeszélő forma, olyan idealista szerkezet, amely már csak előre kialakult — vagyis átvett — jelentésalakzatok megjelenítésére vállalkozhat.

A már meglevő kísérletekből azt a következtetést is le lehet vonni, hogy az újítások biztosítéka épp a narráció elvetésében, vagyis a jelentés mellőzésében rejlik. Másrészt a képregénynek merészebben kellene alkalmaznia a többi művészet előrehaladott megoldásait, s az úgynevezett nagy művészet időszerű folyamataihoz hasonlóan, vállalkoznia kellene önmaga természetének vizsgálatára, azonosságának felfedésére és létének megkérdőjelezésére. Az önismereti vizsgálatok tekintetében ugyanis a képregény messze a kor mögött van, ahogy azt már a quattrociento festészetének példáján is érzékeltettem. Nyelvi kifejezésben, ideológiában egyaránt előre kell lépni, hiszen nincs még egy kétdimenziós művészeti médium, amely a világ illetve a kor folyamatait oly dinamikusán tudná láttatni, mint éppen ez.

Bátorító, hogy az önreflexív fázis, elszórtan bár, de kezdetét vette. A gyakorlattal egyidejű kritikai tevékenység feladata ezért cseppet sem könnyű: a piac és a hagyomány diktaálta narratív modell lesz még sokáig a hangadó.

ASTERIX TOVÁBB ÉL

Emlékezés René Goscinnyre

René Goscinny 1926-ban született Párizsban. Kétéves korában szüleiivel Argentínába vándorol, s így gyermekkorát Buenos Airesben tölti. Francia iskolába jár, 17 éves, amikor elhelyezkedik egy tervező- és reklámirodában. Kitűnő rajztudására már az iskolában felfigyelnek. Még húszéves sincs, amikor otthagya az argentin fővárost, New Yorkba költözik, hogy ott próbáljon szerencsét. De... A Fred Aster filmjei alakította Amerika-vízió helyett egy számára idegen, rideg várossal találkozott, ahol mindenekfölött az erőszak uralkodott. Rajztudásának továbbfejlesztése miatt jött — Disney akkor már ismertté lett stúdiója vonzotta —, de nemhogy itt, még a művésziskolákban is hiába kopogtatott, mert ezek a háborúból hazatért katonáknak nyújtottak elsőbbséget. Rajzolóra nem volt szükség, s így, annak ellenére, hogy angolul vajmi keveset tudott, egy marokkói cég angol fordítónak alkalmazta.

Szerény külvárosi bérházban lakott s dolgozott, rajzaival pedig sorra járta a város kiadóit. Nem sok sikerrel.

A fordulópontot életében egy véletlenszerű találkozás jelentette egy tipográfussal, aki a MAD című újság figyelmébe ajánlotta. Így került ismeretsége Harvey Kurzmannel, Will Elderrel és John Severinnel. Látna tehetségét, gyermekkönyvek illusztrálásával bízták meg. Ez az állás kitűnő alkalom lett volna a gyors felemelkedéshez és a hírnév megszerzéséhez, de a cég csődbe jutott, Gosciny pedig állás nélkül maradt, és ismét előlről kezdte a kilincselést. Megunva a nélkülözést és a bizonytalanságot, hajóra szállt, és Franciaországba jött.

Szerencsés elhatározásnak bizonyult a hazajövetel, mert állást nem is akárhol, hanem a *Robbedoes* hetilap szerkesztőségében kapott, ahol Gillaintól tanulhatott. Több éves kitartó munka után, 1955-ben ismerkedik meg Morrisszal és születik meg a ma is kedvelt Talpraesett Tom (Lucky Luke), az igazságos cowboy figurája. Egy évvel később, Albert Uderzóval való ismeretsége és együttműködése után szerez magának hosszú évtizedekre szóló hírnevet, s lesz az egyik legkeresettebb képregényíró. Ezekben az években Gosciny a *Kuifje Week* munkatársa, segítőtársai pedig többek között Attanasio, Macherot, De Moor stb. Nem sokkal később már a *Pistolina* főszerkesztője.

Munkásságában kétségkívül 1959 hozza meg az igazi nagy fordulatot. René Gosciny akkor indítja a *Pilote* című képregény-folyóiratot, amely-

nek első számában megjelenik a képregények egyik legszimpatikusabb egyénisége — Asterix. A Luxemburgi Rádió óriási propagandával segíti Goscinnyt s a folyóiratot, amely csakhamar százezres példányszámokban kell el a piacom. Miben van a szimpatikus kis Asterix figura nagysága? Szerzője kitűnő összhangot teremt a rajz és a szöveg között, olyan szintézis ez, amely érdeklődést ébreszt és nevetet. Nevetet, de úgy, hogy a hivalkodásnak, a tolatkodásnak még csak nyoma sincs. Humorát egyáltalán nem erőszakolja rá az olvasóra, humora olyan, hogy az ember nem tud ellentálni a nevetésnek. Szellemes, ötletes, színporkázó ez a Goscinnny-féle humor, s ennek a tulajdonságának köszönheti, hogy eddig mintegy húsz nyelvre fordították, még a már holt, latin nyelvre is. A Caesar légiójával összeütközésben levő két önféjú, de bátor és ugyanakkor nevetséges gall hős, Asterix és Obelix minden évben 25 milliós példányszámban kel útra, hogy megvívja csatáját, s közben az emberiség egyik legjobb gondúzóje, rekeszizom-mozgatója legyen.

Igazságtalanságot követnénk el a *Pilote* című lappal szemben, ha sikereit csakis az Asterixszel magyaráznánk. Hiszen a hatvanas évek elején a lap köré gyülekeztek a képregényírók és -rajzolóik legkiválóbb képviselői: Giraud, Gotlib, Fred, Lob, Pichard, Meziéres, Alexis, De La Fuente és mások. Ennek a kivételes igényességgel válogatott alkotógar-dának valójában sikerült felfejleszteni a képregényt egy magasabb szintre. Erdemük, hogy a képregényt ma már nemcsak a gyermekek olvassák, hanem a felnőttek is, és ugyanúgy élvezik. Humora már-már irodalmi szintű és értékű, a rajz pedig magas fokú tudásról árulkodik. Bármennyire is kiváló volt a *Pilote*, a szerkesztőségben történt szakadás miatt nem lehetett hosszabb életű. 1972-ben a szerkesztőségi koncepcióval való nemegyezés miatt Bretecher, Gotlib és Mandryka otthagyja a lapot, és *L'echo* néven felnőtteknek szóló képregény-folyóiratot indít. Valamivel később újabb újságok jelennek meg, amelyek közül a *Fluide Glacial*, a *Mormoil* és a *Metal Hurlant* vált ismertebbé. A képregény ilyen hiper-produkciója természetesen kihatott a *Pilote* példányszámára, amelynek állandó és fokozatos csökkenése miatt ez a hetilap 1974-től havivá vált.

Egykori virágzását elsősorban Goscinnynak, valamint az Uderzo és Charlier rajzolópárnak köszönheti. Időközben Goscinnny ismert gyermek-regényíró is lett. Két évvel ezelőtt, 1976-ban *Idéfix* néven filmstúdiót is alapított, azzal az ambíciózus tervvel, hogy őt, teljes estét betöltő animációs filmben feldolgozza Asterix és Talpraesett Tom kalandjait. Ezt az érdekes és minden bizonnyal óriási hasznot hozó tervet a szerző életében nem tudta a végsőkig megvalósítani. A nagy projektmokkal járó anyagi gondok, a könyvek írása, az újabb képregények szövegeinek szerzése meggyorsította Asterix megálmódójának időnap előtti halálát. Goscinnny nincs többé, hősei élnek már csak helyette. De vajon ki tölti be majd ezentúl azt az űrt, amely a képregényírásban támadt?

Svetozar TOMIĆ